Zalai Károly

Thelonius Monk zongorázik

1982. február 17. volt. Thelonius Monk - Pannonica Koenigswarter vendégszobájában feküdt az ágyon. Már nagyon régóta. Úgy érezte, hogy amióta megszületett, élete nagy részét ezen az ágyon töltötte. Na jó, voltak kis időszakok, amikor mást csinált. Mintha gyerek is lett volna. Kis fekete srác, aki pompásan zongorázott. Meg aztán később meg is nősült. Tündéri fekete babája volt, aki két pompás gyereket szült neki, de ez egy korábbi, pontosabban egy másik életében történt. Mindeközben néha fölébredt, zongorához ült, s játszott. Olyan volt ez neki, mint a levegővétel. Mások mást csináltak a kezükkel. Voltak, akik főztek vagy autót vezettek, vagy valami kart húzgáltak egész nap, esetleg a futószalagra rakosgattak vagy elvettek onnan ezt-azt, fagylaltgombócot préseltek tölcsérbe, forgalmat irányítottak, pecsételtek, csavaroztak, fogat húztak, nőkben turkáltak, zacskókat töltöttek meg mindenféle áruval, írógépeket püföltek, cigarettát pöccintettek ki a pakliból, kártyát kevertek, a fekete kölkök meg labdát dobáltak kosárra, vagy a hónuk alá csapva nyúlként cikáztak ide-oda a focipályán, nehogy elkapják, és földre teperjék őket, más labdára éhes fekete fickók; ő meg csak ült a zongoránál, s csak akkor érezte, hogy rendben a világ, ha megsimogathatta a fekete-fehér billentyűket. Vagyis ez nem pontosan így van, mert szó sem volt itt rendről meg világról, ő egyszerűen csak akkor létezett, csak akkor volt, mintha Csipkerózsikát valaki fölrázta volna az álmából, ha zongorázhatott. A többi dolgot maga körül csak időpocsékolásnak, pótcselekvésnek érezte. Gyerekkorából semmi más fontosra nem emlékezett, csak arra az érzésre, ahogy a hideg, és fölfoghatatlanul tökéletes billentyűk az ujjbegyeit megérintik, hozzádörgölőznek, s nyomában, valahonnan a zongora gyomrából, bár ő sokszor úgy érezte, hogy igazából belőle jön: fölcsendült egy hang. Igen *fölcsendült*, mert valóban arról volt itt szó, ő ezt mindig pontosan tudta, hogy a világot igazából csönd uralja, a zene tulajdonképpen a csönd rezgése, amelyet csak a beavatottak hallanak. Megérintette a billentyűket, s világra jött egy hang, aztán még egy, és így tovább, hangok sora indult el, amelyek kézen fogták és vezették egymást. Egy ideig hagyta őket, hogy járják be egyedül, segítsége nélkül az utat. Néha utánuk küldött egy-egy figyelmeztető újabb hangot, csak azért, hogy megtudják, ki az úr a házban, de különben hagyta őket, ugrabugráljanak, ahova csak akarnak. És ők mentek is, többnyire szépen, libasorban. A számai elején, az első taktusok közben még alig figyelt rájuk, akkor nem is volt még nagy különbség közöttük, kiránduló,

kollégista csoportnak tűntek, egyenruhában, akár összeillőnek is mondhatta volna az ember őket, ám amikor az ujjai belelendültek a játékba, mindnyájuknak más-más öltözéket adott, különféle színű és formájú hangruhákat, hogy megérezzék, meglássák, mennyire különbözőek. Ilyenkor föl is bomlott ez a látszólagos rend, a hangok elengedték egymás kezét, szétváltak, s mindegyik azt csinálta, amit akart, fölugráltak, elfutottak, lehuppantak a földre, de aztán unatkozni kezdtek egyedül, és újra összefogództak, magukkal húzva a mellettük állót, de tulajdonképpen a billentyűkön ugráló ujjaival ő terelte össze és szelídítette meg őket. És ettől kezdve szinte megigézve figyelte, hallgatta őt az összes életre keltett és összekovácsolt hang, mert ő elbűvölte, lenyűgözte valamennyit, nyájként követték, és ő, mint egy pásztor, láthatatlan tilinkót fújva, elvezette őket, messze, a tiszta csönd birodalmába… Harminc valahány éves volt, amikor Párizsban találkozott Nicával. Ez volt a zenén kívül az egyetlen csoda az életében. De nem volt véletlen. Amikor a *Round Midnight*ot írta, tulajdonképpen Nicára gondolt, őt hívta. Egy hosszú lábú, karcsú nő sétált előtte, persze Párizsban, ráérősen, kirakatokat nézegetve. Eső csillogott a macskaköveken, amelyeken nagy fekete autók siklottak az illatos sötétségben. A halkan hulló esőcseppek ritmusára piros és zöld fények beszélgettek egymással az éjszakában, látta maga körül a monmartre-i házak sorát, a kirakatokat, és elbűvölve gyönyörködött a nőben, aki az egyik sarok mögött épp eltűnt. És akkor, még a szám közben megfogadta, hogy addig játszik, amíg föl nem tűnik az életében. És Párizsban tényleg összefutottak, olyan volt, mint egy találka, amit még a születésük előtt beszéltek meg. Ki gondolta volna, hogy egy fehér asszony, egy dúsgazdag bárónő, aki ráadásul ötgyermekes anya, meg aztán zsidó is, úgy érinti meg, mint ő a billentyűket. Mert ez a nő tökéletesen értette, anélkül, hogy bármikor beszélgettek volna zenéről, szerelemről vagy más szarságokról, amit az élet nagy kérdéseinek szoktak nevezni. És segítette, támogatta, koncerteket szervezett neki, s még a családját is elfogadta. Hát lehet egy ilyen nőt nem szeretni!? Aki soha nem várt semmit azért, hogy ide-oda cipeli őt a nagy Bentleyével, hogy cuccokat vesz neki, ékszereket, öltönyt, őrült kalapokat, és kifizeti Nellie-nek a lakbért, és még a kölkökért is ad neki pár százast, és ott ül az első sorban, whiskyt kortyol, szívja a méteres szipkájával a cigiket, s csak nézi, nézi, azzal a tüzes zsidószemével. Közben titokzatosan mosolyog, hallgatja a játékát, és érti. Mindent ért. Talán a macskák miatt van ez, döbbent rá Monk egy nap. Hisz nem is egy volt neki, hanem több száz, egyszer háromszázötvenig jutott a számolással. De még ez sem volt elég neki, hisz gyakorta megálltak még útközben, s más macsekokat is megetetett. Idegeneket. Ám Nica

mindegyiket ismerte. Aki ennyi macskát a szívébe fogad, jött rá Monk, annak semmiség az ő zenéje, az ő tarka, fekete, vörös, cirmos, foltos, kölök, kandúr, nőstény, sziámi, ezernyi fajtájú zongorahangja. Sokszor arra gondolt, hogy nem is fehér ez a nő, hanem fekete, ráadásul feketébb mindenkinél, ahogy megy, alszik, nevet, piál, s ahogy befogadja. Megőrült a rózsaszínű résért az ölében, azért a különleges Nica-szagért, ahogy fölsikoltott, nyögött vagy ahogy utána, lábait hanyagul szétvetve, hosszú, érzéki ujjai között cigit tartva, rekedten nevetgélt, s úgy simogatta, mint egy kandúrt. Nicáért volt csak érdemes nap mint nap zongorához ülni. Amíg volt ereje. De legyengült, s egyre több erőszakos, zavaros hang kezdett kopogni az agyában. Nem hagyták békén, csak akkor tudta elűzni őket egy időre, ha bevett valamit: kábítószert, gyógyszert, piát, egymás után vagy egyszerre, és ha végre elaludt. Csak addig volt nyugalma. Végül visszavonult. Mint egy kiöregedett focista. Pápát integetett Nellie-nek és a két gyereknek, a koncerteknek, a lemezcégeknek, a kábítószer után szaglászó fehér zsernyákoknak, az összes rablónak, aki belőle élt, a billentyűknek, valamennyi dúrnak és mollnak, az egész világnak: és téli álomra hajtotta megőszült fejét. Néha arra gondolt, hogy talán a macskák fertőzték meg ezzel a nagy szunyókálási lázzal. Hisz Nica házának minden sarkában macska aludt, így az embernek előbb-utóbb el kellett gondolkodni a helyes életvitelről, arról, hogy nem az alvás-e az egyetlen követendő életforma. Mert tényleg lenyűgöző, hogy egy tökéletesnek látszó élőlény, akiről Monk néha azt gondolta, hogy a macska valójában finom bundába öltöztetett zene, napjának legnagyobb részét, ekszтázisba zuhanva alvással tölti. Monk egy idő után biztos volt abban, hogy ő volt a háromszázötvenegyedik macska a házban, aki csak abban különbözött a többiektől, hogy néha jól jött neki egy kis kokó. Igaz valamivel nagyobbra nőtt, mint ők, mert irdatlan nagy testet kapott, s a szőre sem fénylett úgy már, de a farka még elment, amíg be tudott gerjedni. A szex és a koksz tulajdonképpen arra kellett, hogy jobban bírja a gyűrődést, amit odakint követelnek meg az embertől; amíg föl tudott, pontosabban föl akart kelni. Viszont most már csak aludni akar. Mint ez a háromszázötven körülötte. Hogy tudnak ezek aludni! Látszik, hogy valamennyi mestere a szundizásnak, átszellemülten, foglalkozásszerűen űzik, jógáznak, mantráznak közben, s csak a fülükkel figyelik a világot, mert ők tudják, mindig figyelni kell, sok az ellenség, és ritka nagy kincs az igazi csönd, amelyben ők élnek. Az emberek állandó, kellemetlen zajt keltve csúsznak-másznak ebben a kinti, valószínűtlen világban, ahol mázsás porszem zuhan a padlóra, erőszakos pihék csapódnak óriási robajjal az ablaküvegeknek, szél rázza az éles fényeket, meghimbálja, s durván a falhoz veri az illatokat. Ezért aztán

ritka az a pillanat, amikor a macska füle megnyugodhat, ilyenkor szusszannak nagyot, boldogan nyújtózkodnak, aztán másik oldalukra fordulnak, és tovább folytatják rendkívüli összpontosítással a durmolást, mancsukkal meg-megérintve az égi zongorák billentyűit… Ekkor valami koppant, mintha a bejárati ajtó nyílt volna ki, s Monk hallotta, hogy súlyos döngő léptek közelednek. A fejére húzta a takarót, sőt, még a párnát is, mert nem bírta elviselni ezt a fülsértő zajt, mert egyszerre nyikorgott a ház összes ajtaja, a kilincsek és az ablakok. Fölbőgött a hűtőszekrény a konyhában, mintha padlógázzal indult volna neki egy kamion a 66-os műútnak. Lemezjátszó tűje karcolta föl a padló lakkozását, cserép gördült le kacagva a tetőről, s robbant szét odalent a járdán, redőnyök zuhantak, rozsdás lakatok kattantak, kulcsok csikorogtak, majd kitátotta a száját egy ismeretlen, torz arcú férfi, s, ó rettenet, Monk ettől félt a legjobban, artikulálatlan hangon ordítani kezdett. Mindig tudta, hogy az emberi hangnál nincs ocsmányabb; harsány, fülsértő, életidegen, hazug és dallamtalan. Ráadásul ragadós is, ha valahol elordítja magát valaki, rövidesen fölhangzik valahonnan a válasz, mert a tömeg imád ordítani, s nincs rosszabb a tömegnél. Az emberek többsége akkor érzi magát a legjobban, ha a többiek között megbújva üvölthet, kiordibálhatja magából az összes frusztrációt. De legjobban, ez a hab a tortán, azt szereti, ha mások halálában gyönyörködhet, s nyálcsorgatva nézheti az elítéltek kínját. Igen, azért gyűltek most is köré, hogy végignézzék a kivégzését. Láng lobbant valahol, Monk meg mert volna esküdni, hogy a fejében, iszonyatos fájdalmat okozva. És hamar elharapózott benne a tűz, mohón nyalogatta, falta az agyát, amely egy ideig ellenállt, majd belobbant, és fölégetett mindent, amit talált. Aztán összeomlott benne a máglya. Szerencsére az őrületes fejfájásnak ebben a pillanatban vége lett, s Monk keservesen, ám megszabadulva a kíntól: fölsóhajtott. Az ítélet végrehajtatott.